

УДК 721:364-57:159.972

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ РОЗЛАДІВ У ДІТЕЙ

Капленко Д. Д.¹, студ.; Харченко К. С.², к. т. н., доц.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

g1rk1na89@gmail.com; katerinaharchenko75@gmail.com

Постановка проблеми. За даними ВООЗ, протягом останніх років спостерігається значне зростання кількості психоемоційних розладів у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в усьому світі. За різними оцінками, від 5 до 20 % дітей цієї вікової групи мають ті чи інші психоемоційні проблеми. Виникнення психоемоційних розладів у дітей зумовлене комплексом факторів, що мають: біологічну (спадкова схильність, особливості нервової системи, пренатальні та перинатальні фактори), психологічну (несприятливий сімейний клімат, деструктивні стилі виховання, емоційні депривації, травматичні події) або соціальну (шкільні труднощі, булінг, несприятливі умови життя, вплив ЗМІ та Інтернету) природу [1; 4; 5; 7; 12; 15].

Мета роботи: дослідження актуальності формування реабілітаційного середовища для корекції психоемоційних розладів у дітей.

Результати дослідження. До психоемоційних розладів у дітей відносять: тривожні розлади та панічні атаки; депресивні розлади; розлади поведінки (синдром дефіциту уваги та гіперактивності; опозиційно-девіантний розлад, протиправна поведінка); розлади аутистичного спектру (складність у спілкуванні та соціальній взаємодії); емоційні розлади (емоційна нестійкість, страхи, фобії, психогенні тілесні розлади); а також розлади харчової поведінки (нервова анорексія або булімія) [1; 3; 7; 12; 15].

Повномасштабне військове вторгнення 24 лютого 2022 року та подальші бойові дії в Україні (що класифікуються як значні травматичні події) збільшили ризик виникнення та посилення прояву психоемоційних розладів у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку нашої країни. Психоемоційні розлади негативно впливають на всі аспекти розвитку дитини, такі як: порушення емоційно-особистісної сфери, когнітивні функції, поведінка, соціальна адаптація, а також фізичне здоров'я, що може призвести до формування стійких психологічних проблем, труднощів у навчанні, спілкуванні, а також до ризику дезадаптації у суспільстві. Дітям, які стали жертвами військових подій, для відчуття безпеки потрібно створювати особливе оточення, що надає відчуття безпеки та спокою, а також сприяє зниженню тривожності [2; 5; 11; 14].

Раннє виявлення та діагностика психоемоційних розладів є ключовим фактором їх успішної корекції та вчасного повернення дитини до нормального життя. Для діагностики психоемоційних розладів у дітей використовуються спостереження, бесіди, психологічні тести, опитувальники. Лікування психоемоційних розладів у дітей має бути комплексним та включати: психотерапію (когнітивно-поведінкова терапія, арт-терапія, пісочна терапія, сімейна терапія), медикаментозне лікування (у деяких випадках, за призначенням психіатра, можуть використовуватися психотропні препарати) та соціальну реабілітацію (допомога в адаптації до школи або формування навичок спілкування) [1; 6–8; 12; 15].

Комплексна реабілітація та профілактика виникнення психоемоційних розладів є важливим кроком на шляху до збереження психічного здоров'я дітей, а також забезпечення їх гармонійного розвитку та успішної життєдіяльності. Оскільки проблема психоемоційних розладів у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку

потребує комплексного та системного підходу та об'єднання зусиль фахівців різного профілю, то створення дитячого реабілітаційного середовища для корекції психоемоційних розладів заслуговує неабиякої уваги Держави та суспільної підтримки. Створення реабілітаційного середовища для дітей – це складний та багатогранний процес, який потребує врахування багатьох факторів. Важливо, щоб реабілітаційне середовище було безпечним, функціональним, комфортним, доступним та естетично приємним для дітей. Окрім того, останнім часом з'явилася загальна тенденція залучати дітей до формування середовища призначеного для дітей, що дає можливість краще зрозуміти їхні потреби та побажання, а також створити середовище, яке буде максимально комфортним для них [1; 6; 8; 10; 12].

Аналізуючи кваліфікаційні роботи з теми реабілітації, які було виконано у профільних ЗВО України за останні 5 років, слід зауважити що ця тема має високу ступінь актуальності, адже потреба в ній постійно зростає. Більш за усе, це зумовлено низкою факторів, таких як: зростання кількості людей з хронічними захворюваннями, зростання кількості травмованих та осіб з інвалідністю в наслідок військових дій, а також збільшення частки людей похилого віку серед населення. Представлені кваліфікаційні роботи охоплюють широкий спектр тем, пов'язаних з реабілітацією, а саме: особливості архітектурно-планувальної організації реабілітаційних центрів; особливості реабілітації людей, які постраждали внаслідок бойових дій; дизайн інтер'єрів реабілітаційних центрів; соціальну реабілітацію дітей та молоді з обмеженими можливостями здоров'я; застосування арт-терапії у реабілітації; соціально-педагогічний супровід дітей молодшого шкільного віку з дитячим аутизмом, тощо. Представлені кваліфікаційні роботи підтверджують актуальність досліджування проблеми формування реабілітаційного середовища молодими фахівцями [2–5; 9; 11; 13; 14].

Висновки. В ході дослідження з'ясовано, що формування реабілітаційного середовища для корекції психоемоційних розладів у дітей є актуальною проблемою дослідження. *Об'єктом дослідження визначено:* реабілітаційне середовище для дітей.

Предмет дослідження: концепцію формування реабілітаційного середовища для корекції психоемоційних розладів у дітей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: дослідження виконується згідно з науково-дослідною роботою кафедри ДРАС ПДАБА: «Інноваційний підхід до формування та удосконалення архітектурного середовища» на 2024-2026 р.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю визначення науково обґрунтованих принципів формування реабілітаційного середовища, яке сприятиме корекції основних психоемоційних розладів у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (підвищеної збудливості та емоційної лабільності), що зумовлює доцільність узагальнення досвіду формування реабілітаційного середовища для дітей та розробки рекомендацій щодо архітектурно-планувальної організації реабілітаційного середовища для корекції психоемоційних розладів у дітей заради збереження їх психічного здоров'я, а також забезпечення їх гармонійного розвитку та подальшої успішної життєдіяльності, що набуває особливого значення в умовах воєнного часу.

Перспективи подальших досліджень: виділити та обґрунтувати принципи формування реабілітаційного середовища для корекції психоемоційних розладів у дітей 3–10 років (оскільки саме в цьому віці психоемоційні розлади мають найбільший вплив на розвиток та становлення особистості).

Список використаних джерел

1. Бондарчук О. В. Архітектурно-планувальні особливості сенсорних кімнат для дітей з порушеннями розвитку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. Вип. 864. С. 32–37.
2. Бородавка А. О. Дизайн інтер'єрів реабілітаційного центру : кваліфік. роб. на здобуття ступеня бакалавра спец. «Дизайн». Київ : НАУ, 2023. 67 с.
3. Брусановська А. Р. Соціально-педагогічні засади застосування арт-терапії у закладах дошкільної освіти : кваліфік. роб. здобувача освітнього ступеня магістр спец. 231 «Соціальна робота». Кер.: канд. пед. наук, доц. Фурдуй С. Б. Ізмаїл, 2020. 100 с.
4. Грабовенко С. Ю. Дизайн-проект інтер'єру інклюзивного закладу дошкільної освіти: кваліфікаційна робота здобувача освіти першого (бакалаврського) рівня за спец. 022 «Дизайн». Наук. кер. О. О. Сафронова. Київ : КНУТД, 2021. 75 с.
5. Деменчук І. Г. Особливості дизайну інтер'єрів центрів реабілітації для переміщених осіб : дипл. роб. на здобуття ступеня магістра спец. «Дизайн». Київ : НАУ, 2022. 77 с.
6. Завацький С. В., Морозова Г. О. Проектування універсального дизайну соціального середовища для дітей з особливими освітніми потребами засобами ландшафтної архітектури. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2020. Вип. 162 (6). С. 54–59.
7. Зайцева О. М. Пісочна терапія як метод корекції емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку. *Психологія та особистість*. 2016. Вип. 48. С. 142–151.
8. Колеснікова Н. Ю., Захаревська Н. С. Гнучка архітектура сучасних лікувально-профілактичних закладів. *Регіональні проблеми архітектури та містобудування*. 2024. № 17. С. 161–169.
9. Короткова В. В. Дизайн-проект інтер'єру приміщення інклюзивного дошкільного закладу освіти: кваліф. робота здобувача освіти першого (бакалаврського) рівня за спец. 022 «Дизайн». Наук. кер. В. А. Абизов. Київ : КНУТД, 2023. 79 с.
10. Косик О. І., Білоног М. І. Особливості планування та озеленення терапевтичних ландшафтів дитячих лікарень. *Теорія та практика дизайну*. 2022. Вип. 25. С. 228–235.
11. Огороднік С. О. Дизайн інтер'єрів пансіонату для осіб з посттравматичним синдромом : дипл. роб. на здоб. ступ. бакалавра спец. «Дизайн». Київ : НАУ, 2022. 44 с.
12. Павлова О. М. Ігрова терапія як метод корекції поведінки дітей з аутизмом. *Сучасні проблеми спеціальної освіти: теорія і практика*. 2015. № 2 (11). С. 25–30.
13. Розбицька А. В. Принципи архітектурно-планувальної організації дитячих реабілітаційних центрів : дипломна робота. Київський авіаційний університет, 2020. [Електронне джерело]. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45439>
14. Талах В. Д. Дизайн-проект інтер'єру амбулаторного центру соціально-психологічної допомоги населенню в деокупованому місті : кваліф. робота здобувача освіти першого (бакалаврського) рівня за спец. 022 «Дизайн». Наук. кер. О. Є. Шмельова. Київ : КНУТД, 2022. 71 с.
15. Hsu C.-C., Chen, Y.-C. The effects of sandplay therapy on children's emotional and behavioral development: A meta-analysis. *International Journal of Play Therapy*. 2017. Vol. 26 (4). Pp. 351–364.